

Recenze

Mlada Holá – Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku a raném novověku (1437–1617). Praha: Nakladatelství Václav Žák – Cassablanca ve spolupráci s Filozofickou fakultou UK, 2012, 255 s.; 1. vyd. ISBN 978-80-87292-18-1.

Předkládaná práce, přehledně shrnující výsledky bádání nad tématem, kterému se autorka věnuje již několik let je přínosná hned v několika ohledech.

Mezi prvními je nutno zmínit přehledné sledování delšího časového úseku, což narozdíl od předcházejících dílčích studií umožňuje sledovat nejen průběh jednotlivých panovnických pobytů ve slezské metropoli, což je samo o sobě velmi zajímavé, ale také určité srovnání a sledování příslušných vývojových tendencí v průběhu doby. Můžeme konstatovat, že sledování tohoto vývoje, tak jak si ho autorka vytkla za cíl, se podařilo.

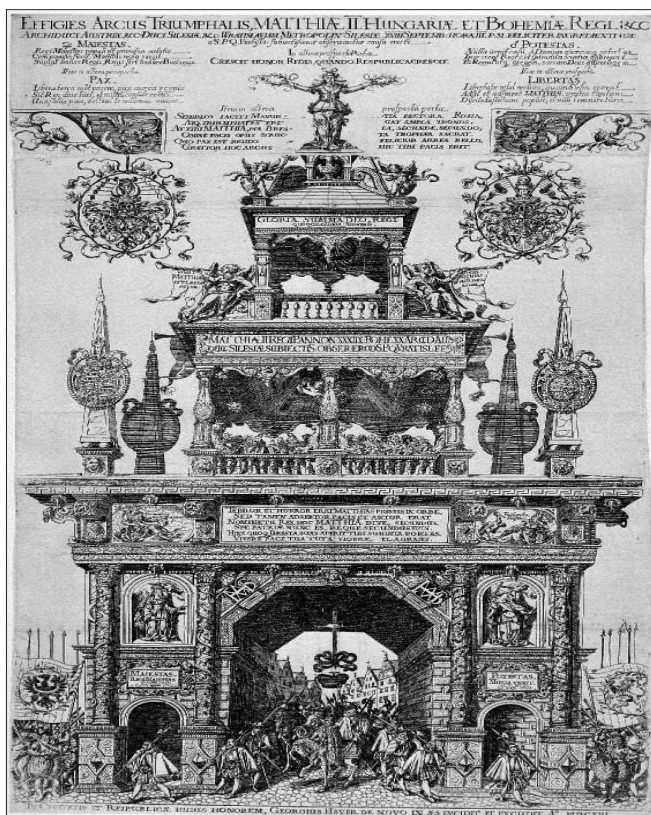
Ze zmíněných předcházejících studií připomeňme alespoň práce ve sbornících vycházejících z pravidelných pražských mezinárodních zasedání v Clam-Gallasově paláci, jedná se především o kolokvia *Dvory a rezidence ve středověku*. Zde je autorka pravidelnou účastnicí a odkazy na jednotlivé příspěvky v příslušných tištěných výstupech těchto zasedání najde čtenář v seznamu literatury na konci předkládané knihy.

Závěrečné shrnutí a představení vývojových tendencí, jsou-li postižitelné, následuje poté, co je čtenář seznámen s plastickým líčením jednotlivých pobytů panovníků ve Vra-

tislavi. To je ještě umocněno bohatým obrazovým doprovodem. Ten tvoří 87 černobílých vyobrazení a jedenáct snímků v barevné příloze, dlužno zmínit, že jde v naprosté většině o reprodukce pramenů; kromě samotných písemností se jedná o četná vyobrazení města, příležitostných staveb jako byly slavobrány (jednu z nich bychom konečně našli i na obálce), portrétů panovníků a v neposlední řadě jsou to mapky znázorňující jednotlivé holdovací

cesty panovníků do vedlejších zemí Koruny české, na nichž je vyznačen průběh každé takové cesty, včetně jednotlivých zastávek.

Kromě detailních informací, počínaje trasou, přes délku pobytu až po jednotlivé události, odehrávající se během panovníkova pobytu ve městě, tak můžeme sledovat v širším zorném úhlu i význam holdovacích cest z pohledu státoprávního (tak kupříkladu když mají stavy skládat přísahu Maxmiliánu II. ještě za života jeho otce), stejně jako symbolický význam tohoto aktu, který byl nejen manifestací moci panovníkovy, ale rovněž město demonstrovalo důležitost své pozice v rámci zemí Koruny české, nejviditelněji při slavnostním uvítání panovníka a jeho vstupu do města.

Další z předností knihy je kromě zachycení delšího časového úseku také „podrobný rozbor širokého spektra dochovaných pramenů“ jak zmiňuje sama autorka. Ten umožňuje často velmi detailní líčení jednotlivých aspektů pobytu toho či onoho panovníka, na druhou stranu přináší jistá úskalí, zvláště když se prameny ve svých údajích rozcházejí (především jde o údaje časové a početnost jednotlivých průvodů). Na to ale autorka na příslušných místech upozorňuje s vysvětlujícím komentářem. Nyní již ale přejděme ke struktuře knihy samotné.

V první kapitole je, jak tomu u podobných prací tradičně bývá, představen okruh pramenů, které lze pro danou práci využít a shrnuto dosavadní bádání: „*Dosavadní bádání se přitom soustředilo převážnou měrou právě na rozbor ceremoniálů provázejících adventus domini v pozdním středověku. Oproti tomu slavnostní panovnícké vjezdy v 16. a 17. století, i když je pro ně dochována nesrovnatelně bohatší pramená základna..., byly analyzovány takřka výhradně jednotlivě a pouze zcela výjimečně došlo ke zpracování delšího časového úseku.*“

Druhá kapitola shrnuje formování tradice holdovacích cest českých panovníků do Vra-

tislavi od konce přemyslovského období (lenní slib Kazimíra Bytomského Václavu II.) až do „kodifikování“ Vratislavi, jakožto místa skládání holdovací přísahy, v privilegii Vladislava II. Jagellonského z 28. listopadu 1498, podle něž *kromě zástupců Svidnicko-Javorska neměli skládat Slezané přísahu jinde než ve Vratislavi*. Závěrem kapitoly je připojen odstavec, osvětlující dobovou terminologii pro činnosti spojené s výkonem holdovací cesty a skládáním přísahy, neboť současná terminologie historikova se od dobových výrazů liší.

Následujících devět kapitol je věnováno popisu holdovacích cest jednotlivých panovníků, počínaje přijetím Albrechta Habsburského ve Slezsku až po přijetí Ferdianda II. Habsburského.

V těchto kapitolách sleduje autorka jednotlivé cesty z různých hledisek, především jde o dobu pobytu, místo ubytování (zpočátku to býval hrad, později zpravidla domy na západní straně náměstí), případně s tím spojené náklady, dále popis slavnostního příjezdu panovníka do města – adventu domini, jak vypadal průvod, který vycházel panovníkovi vstříc, jaké bylo jeho uspořádání, kdo panovníka vítal, kde čekal biskup, pronášející zpravidla latinskou uvítací řeč, kde docházelo k předání klíčů od města.

Následoval příjezd ke katedrále, přičemž poslední úsek absolvoval panovník poté, co políbil ostatky, za doprovodu zpěvu pod baldachýnem. V Katedrále se pak odehrávala slavnostní bohoslužba se zpěvem *Te Deum laudamus* a následovalo ubytování panovníka. Průjezd průvodu městem je spojen s předchozími opravami městské brány a staveb v ulicích, kudy se panovník ubíral, případně stavbou slavobran, u nichž máme nejen dochovaná vyobrazení a popisy, ale také účty. Některé měly dokonce pohyblivé dekorace.

Během vlastního pobytu jsou pak sledovány především samotný průběh přísah, kromě popisu aktu samého také kde se přísahy odehrávaly, zda veřejně nebo v soukromí panovníkova příbytku. Soukromě přísahali především opati klášterů a veřejně naopak městská obec Vratislavská. Pořadí skládání přísah jednotlivých stavů se postupně ustálilo podle pořadí hlasování na slezském zemském sněmu. Se skládáním přísahy rovněž souvisí otázka confirmování privilegií.

Při pobytu krále se rovněž odehrávala řada politických jednání – šlo především o jednání slezského sněmu (tak například za pobytu Ferdinanda I.) a o jednání s nejrůznějšími poselstvy a vyslanci kupříkladu papežskými legáty, vyslanci Španělska, Benátska, polského krále, Saska nebo Braniborska.

Kromě politických jednání se ve městě odehrávala také řada slavností, církevních i světských. K církevním patřily Vánoce, procesí o Božím těle, ovšem záleželo pochopitelně na tom, v které části liturgického roku panovník ve městě pobýval. Z ostatních festivit jsou to především různé hostiny a turnaje, jednou dokonce svatba. Máme doložené ale i takové kratochvíle jako sledování výkonu provazochodce, nejrůznější hudební produkci můžeme při pobytu panovníka pokládat za samozřejmou.

Za pobytu vladaře ve Vratislavi také býval upraven provoz ve městě, aby nebyl panovník obtěžován – doloženo je například několikrát přemístění provozu městské váhy.

Závěrem autorka shrnuje předložené poznatky a dokládá proměnu nejen samotného skládání přísahy, ale především „adventu domini“. Konstatuje, že se nejednalo o záležitost statickou, nýbrž během doby proměnlivou, a to i přes veškeré konzervativní snahy jednotlivých aktérů po uchování tradice v nezměněné podobě. To je patrné kupříkladu na snahách vratislavských radních zachovat si za každou cenu přední místo v uvítacím průvodu a jejich nelibosti s jakou nesli ztrátu svého výsadního místa, z něhož jej vytlačily vyšší stavy.

Po 150 stranách vlastní studie následuje ediční příloha, která obsahuje na 30 stranách textu devět dosud edičně nezpřístupněných dokumentů. Jde především o vlastní texty pří-

sah, několik listů, Ordo recipiendi personaliter regem, který byl užit při příjezdu Maximiliána II. do Vratislavi nebo pod číslem osm přicházející Popis uspořádání a vybavení královského sídla z roku 1611.

V závěru je připojen také seznam pramenů a literatury, v němž přichází na 40 stranách kromě bohatého seznamu literatury současné i starší také řada dobových tisků, archivních pramenů a jejich edic.

Za velmi užitečný lze rovněž považovat připojený topografický polsko-česko-německý slovníček, neboť nejen běžný čtenář, ale i historik, který se přímo nezabývá dějinami vedlejších korunních zemí se občas může v trojích názvech, zvláště menších lokalit, poněkud ztrácet.

Kniha má polské, německé a anglické shrnutí, je vybavena osobním a místním rejstříkem a počet poznámek dosahuje takřka šesti set, což je rozsah poměrně úctyhodný, vezmeme-li v potaz střídmý objem knihy.

(Jan Hanousek)